

Asia: VN/11517/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhdistelmävähennyksestä verotuksessa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto TKI-yhdistelmävähennys / prof. Juha Lindgren

HE-luonnoksessa esitetty sääntely eroaa olennaisesti vuosina 2021 ja 2022 voimassa olleista säännöksistä.

Merkittävä ero liittyy suhteessa valtioneuvoston sekä sitä koskevaan sääntelyyn. Mainittujen vuosien sääntely on ollut vaikeaselkoista ja koskenut vain hyvin rajattua alihankkijoiden joukkoa. Palkkakustannuksista ei vähennystä ole voinut tehdä lainkaan. Siinä suhteessa nyt esitetty malli on yritysten näkökulmasta huomattavasti selkeämpi ja sen piiriin voidaan lukea kehittämistoiminta aiempaa laajemmin ja monipuolisemmin.

Tässä suhteessa ongelmallisena voidaan nähdä se, missä määrin esimerkiksi Verohallinnon tehtävien määrä tulee lisääntymään muun muassa sen valvoessa sitä, että merkityt kulut ovat luonnoksessa tarkoitettuja TKI-menoja. Asia on huomioitu luonnoksessa (s. 10, ”Verohallinnon tulisi sopeuttaa toimintaansa ehdotetun lain vuoksi”?!), mutta tärkeämpänä voidaan pitää hallinnon lisäresursoinnin varmistamista. Luonnoksen mukaan ”tutkimus- ja kehittämistoiminnalla tarkoitetaan sellaista luovaa ja systemaattista toimintaa tiedon lisäämiseksi ja tiedon käyttämistä uusiin sovelluksiin, jolla tavoitellaan jotain olennaisesti uutta”, mikä tulee väljästä määritelmästä johtuen varmasti aiheuttamaan runsaasti tulkintaongelmia.

Toinen ongelma liittyy sääntelyn täysin uuden suunnan mukaiseen kehitykseen, minkä vuoksi vaikutusarviointi tai edellisvuosien seuranta eivät tue lainvalmistelutyötä. Tämä käy ilmi myös luonnoksesta: ”Ehdotettu yhdistelmävähennys olisi täysin uusi verokannustin, joten sen vaikutusten arvioimiseksi ei ole ollut käytettävissä verotustietoja.”

Luonnoksessa esitetty kategorinen toteamus siitä, että kysymyksessä ei ole kielletty valtion tuki, on myös yllättävä suhteessa mainittuun sääntelyhistoriaan.

Maatalouden harjoittajien sekä aloittavien yritysten taloudellisesti haastavat tilanteet johtanevat siihen, että niillä ei ole mahdollisuutta saada tukea kehittämistoiminnalleen esitetyn malli mukaisesta sääntelystä.

Tämä käy ilmi myös luonnoksesta, jonka mukaan: ”Yhdistelmävähennyksen välitön vaikutus verovelvollisen kassavirtaan olisi enintään sen suuruinen kuin verovelvollisella olisi veroja maksettavanaan ennen verotuen huomioon ottamista. Yhdistelmävähennyksen ei siten arvioida soveltuvan yhtä hyvin esimerkiksi elinkaarensa alkuvaiheessa olevien tappiollisten yksiköiden kannustamiseen kuin jo olemassa olevan tutkimusyhteistyön laaja-alaistamiseen ja määrän kasvattamiseen.”

Verotuksen periaatteiden näkökulmasta ongelmallisin seikka luonnoksessa on kiistatta esitetty vähennyksen konsernikohtaisuus. Se on ristiriidassa yleisen erillisyyhtiöperiaatteen kanssa. Asiaa eri tulisi luonnoksessa esitetyin tavoin tässä yhteydessä ja tarkoituksessa perustella ja säätää toisin.

Isossa kuvassa verovähennystä koskeva sääntely liittyy laajempaan TKI-työhön ja lainsäädäntöön sekä sen ongelmiin. Vaikka asiaa on pyritty edistämään parlamentaarisisessa työryhmässä, sen tavoitteet ja esitysten tosiasialliset vaikutukset kohdistuvat tutkimustoiminnan julkisen rahoituksen rakenteelliseen muutokseen, joka vaikuttaa tieteenalakohtaisesti eri tavoin sekä tutkimuksen rahoitusvastuuta yrityksille siirtäen. Yritysten verovähennykseen perustuva malli on erittäin hyvä ja kannatettava esimerkiksi teknologia- ja lääketieteellisuuden sekä niiden tutkimusalojen näkökulmasta. Sen sijaan kuten ETLA:n seminaarissa Yrjö Neuvo totesi, on syytä olla huolissaan esimerkiksi yhteiskuntatieteiden näkökulmasta. Tässä suhteessa voidaan perustellusti kysyä, ohjaavatko TKI-rahoituksen kehittämistä liiallisessa määrin supistuvan julkisen talouden reunaehdot yrityksille panostusvaadetta sysäten ja siten muutamien alojen tutkimukseen keskittyen.

Valmistelun aikataulu on kiireellinen. Vuosien 2021 ja 2022 TKI-verovähennystä koskeva sääntely näyttäisi jääneen melko vähälle huomiolle. Se ei tietävästi ole lisännyt tutkimustoiminnan saati tutkimustoimintaa harjoittavien elinkeinon- tai maatalouden harjoittajien määrää. Nyt luonnoksessa ehdotetun sääntelyn on määrä tulla voimaan vielä tällä vaalikaudella 1.1.2023 alkaen.

